

Preek 20 december 2020

Lofzang van Zacharias - leper, ds. Eleonora Hof

Zingen in het donker. Hoe doe je dat? Als alles duister is, hoe ontsteek je dan een lichtend vuur dat nooit meer dooft? We gaan vandaag ons licht opsteken bij Zacharias, de vader van Johannes de Doper, die onterecht eigenlijk wat weinig aandacht krijgt. Hij is een figuur op de drempel van de nieuwe tijd maar toch een sleutelfiguur.

Wie is Zacharias? Zijn naam betekent: "God herinnert". Ja, God herinnert altijd, God zal zijn beloftes altijd blijven herinneren en ernaar handelen. Maar de grote vraag is: Doet Zacharias dat ook?

Zacharias is priester in de tempel van Jeruzalem. Hij is getrouwd met Elizabeth, maar ze hebben geen kinderen. Dat was een schande in die tijd. Zijn leven speelt zich dan ook af min of meer in de marge van de tijd, wat valt er te hopen en te verwachten als je zelf de familie-lijn niet door kan zetten? Maar Zacharias en Elizabeth blijven koppig hun leven doordoen, ze blijven koppig staan voor waar ze voor staan. Zacharias en Elisabeth waren vrome en gelovige mensen, die zich strikt aan de geboden en wetten van de Heer hielden. Er zit iets ontroerends in deze volharding. Zelf zien ze nog weinig van het licht dat doorbreekt, maar ze leven een leven volgens de wet, volgens de vreugde van de wet. Maar verbeeld ik het me nu, of is het een leven met weinig verbeeldingskracht?

Misschien is dat mijn eigen vooroordeel wat er doorheen klinkt. We zien in ieder geval dat dat snel zal veranderen. Want Zacharias krijgt een levensveranderende boodschap te verwerken.

Hij doet dienst als priester in de tempel. Dat was een vrij zeldzame gebeurtenis, niet helemaal een 'once in a lifetime' ervaring, maar toch. En het is juist op dat meest belangrijke moment in zijn leven dat er een engel naast hem staat. Hij werd door het lot aangewezen om het reukoffer te brengen. De engel verschijnt hem aan de rechterkant van het reukofferaltaar. Zo heel specifiek, ik vind het altijd tof als er zo'n ogenschijnlijk weinig belangrijk detail in de tekst staat. Dat maakt het echt: dan weet je, ja dit is gebeurd, God is hierbij geweest.

De engel heeft een zeer uitgebreide boodschap voor Zacharias, en ik lees 'm nog een keertje helemaal voor voor jullie.

“Wees niet bang, Zacharias, je gebed is verhoord: je vrouw Elisabet zal je een zoon baren, en je moet hem Johannes noemen. Vreugde en blijdschap zullen je ten deel vallen, en velen zullen zich over zijn geboorte verheugen.

Hij zal groot zijn in de ogen van de Heer, en wijn en andere gegiste drank zal hij niet drinken. Hij zal vervuld worden van de heilige Geest terwijl hij nog in de schoot van zijn moeder is, 16en hij zal velen uit het volk van Israël tot de Heer, hun God, brengen.

Als bode zal hij voor God uit gaan met de geest en de kracht van Elia om ouders met hun kinderen te verzoenen en om zondaars tot rechtvaardigheid te brengen, en zo zal hij het volk gereedmaken voor de Heer.”

Wat zien we hier precies in deze aankondiging van de engel gebeuren? Zacharias en Elizabeth zullen een zoon krijgen: Johannes. Hun gebed is verhoord. Johannes betekent: God is genadig. En dat is God zeker!

Wie zal Johannes zijn? Johannes zal de wegbereider zijn voor de Messias. Hij is een heel specifiek soort persoon die zijn wortels heeft in verhalen uit het Oude Testament. We horen namelijk in het Oude Testament al meer van mensen die heel specifiek zijn toegewijd aan de Heer. We noemen hen: Nazoreërs. Simson was er daar eentje van, en waarschijnlijk de meest bekende. Deze mensen hadden specifieke kenmerken waardoor iedereen direct wist wie ze waren.

Eén belangrijk kenmerk van deze mensen was dat ze geen alcohol mochten drinken. Ze moesten namelijk vol zijn van de Heilige Geest, dronken als het ware van de Geest, en dat gaat niet samen met alcohol. Een ander kenmerk is dat zo'n mens zijn haar niet mocht afknippen. Simson is natuurlijk ook de geschiedenis ingegaan met lange lokken. Het waren mensen die een beetje aan de rand van de maatschappij stonden, niet pasten in de gewone hokjes en vakjes. Johannes de Doper paste daar zeker ook niet in: hij was een einzelgänger, woonde in de woestijn, at honing en wilde sprinkhanen. Niet echt maatschappelijk aangepast dus. Maar je kan beter zeggen: goed aangepast om niet onder druk te staan van de maatschappij, maar de boodschap van God des te sterker te kunnen brengen.

Johannes zal dus een heel specifiek kind zijn: Hij zal de wegbereider zijn van de Messias. Als bode zal hij voor God uit gaan met de geest en de kracht van Elia. En hij brengt verzoening: ouders zullen met hun kinderen verzoend worden.

Zondaars worden rechtvaardig! En op die manier zal het volk van Israël voorbereid zijn op de komst van de Messias.

Een boodschap die zo ongelofelijk veelomvattend is dat het nauwelijks te bevatten is. Een zoon! Een boodschapper van de Messias! Hoe kan Zacharias dit ooit in één keer in zich opnemen?

Maar de engel Gabriël is niet onder de indruk van Zacharias weifelende houding. Gabriël is hard in zijn oordeel. Hij zegt: "Ik ben Gabriël, die altijd in Gods nabijheid is, en ik ben uitgezonden om je dit goede nieuws te brengen. Maar omdat je geen geloof hebt gehecht aan mijn woorden, die op de voorbestemde tijd in vervulling zullen gaan, zul je stom zijn en niet kunnen spreken tot op de dag waarop dit alles gaat gebeuren.

Zacharias zal niet kunnen spreken. Hij zal niet kunnen zingen. Tot zijn zoon geboren is. Het is makkelijk om hard ons oordeel over die ongelovige Zacharias uit te spreken. Maar kunnen we misschien met mildheid naar hem kijken? Want bij het oude hoort de onmacht om het nieuwe te zien en te denken. Dat is misschien in alle tijden wel zo, ook nu in de kerk. Soms kán je inderdaad ook maar beter je mond houden tot het nieuwe is gekomen.

Het zwijgen van Zacharias lijkt eigenlijk wel op een oefening in advent. Hij blijft trouw. Maar hij heeft nog helemaal geen denkkader waarin het nieuwe past. Het nieuwe overkomt hem, maar hij kan er nog niet van spreken. Dat is ook bij ons zo, als je heel goed of heel slecht nieuws hebt gekregen dat je hele leven overhoop gooit. Alles is door elkaar geschud en je hebt nog geen woorden. Die woorden moeten langzaam groeien. En bij Zacharias groeien ze ook langzaam in zijn binnenste. Zijn eerste woorden die hij straks zal spreken, zal zingen, zijn geen spijtbetuiging of boetedoening. Hij zal juichen. Met oeroude woorden met een nieuwe betekenis.

Zingen ná het zwijgen. Dat is thema 1 van de preek. Als je gezwegen hebt, kan je beter zingen. Alles heeft in je kunnen groeien en je kan met nieuwe woorden tot God komen.

En daar hangt het tweede thema ook mee samen: zingen is verbeeldingskracht om het nieuwe te kunnen zien. De woorden worden anders, als je zingt. Minder rechtlijnig, meer poëtisch. De wereld wordt groter en breder.

En wat zingt Zacharias, wat ziet hij dan? Als hij weer kan spreken, als zijn zoon geboren is, kunnen al zijn opgekropte emoties weer weg en kan hij God

danken. Het eerste deel van zijn lied is een lofprijzing, en het tweede deel is een aankondiging van de roeping van Johannes.

Zacharias begint bij de verlossing: de verlossing is én blijft de kern. De God van Israël heeft zich om zijn volk bekommert en het verlost. Dát is de kern. De kern die wij ook met kerst gaan vieren. Dit jaar hebben we ook veel verbeeldingskracht nodig. Om te kunnen zingen van wat het betekent om nú verlost te worden. Want verlossing hebben we meer dan ooit nodig. En van meer dan alleen het coronavirus. Dat als eerste, uiteraard. Maar we hebben ook verlossing nodig van die angst voor elkaar. Want alles wat we als mens het liefste deden, is gevaarlijk geworden. Elkaar eens een keer goed vastpakken voor een knuffel al het meeste. Maar we hebben ook verlossing nodig van het wantrouwen, van burgers die opgezet worden tegen andere burgers.

Verlossing! We hebben het nodig en we kijken er reikhalzend naar uit. We willen er van blijven zingen, net als Zacharias. Zingen in het donker, zingen naar het licht toe.

Zingen na het zwijgen, dat was ons eerste thema. Zingen als verbeeldingskracht, het tweede. En als laatste: zingen om God te zegenen.

Want dat haalt ons weg van onszelf, uit ons eigen wereldje dat soms zo klein wordt. Dat brengt ons naar God toe. Zacharias zingt:

‘Gezegend zij de Heer, de God van Israël,
hij heeft zich om zijn volk bekommerd en het verlost.
Een reddende kracht heeft hij voor ons opgewekt
uit het huis van David, zijn dienaar.’

Wij zijn het niet zo gewend om God te zegenen. Waarom zouden we? God zegent ons toch? Maar dit is onderdeel uit de Joodse traditie. Zingen om God te zegenen. Want God is de bron van alle zegen. We richten onze aandacht naar God toe. De Ene mogen wij dienen en al het goede zeggen wat er over Hem te zeggen is. Paulus doet het ook, kort maar krachtig: Gezegend zij God, de Vader van onze Heer, Jezus Christus.

Zo zingen we dus in het donker, we zingen het licht tegemoet. We zingen na het zwijgen omdat we geloven dat God ons woorden geeft. We zingen met verbeeldingskracht, omdat ook onze nieuwe tijd vraagt voor een nieuw visioen van wat verlossing is. En we zingen om God te zegenen omdat Hij ons de Messias gegeven heeft.